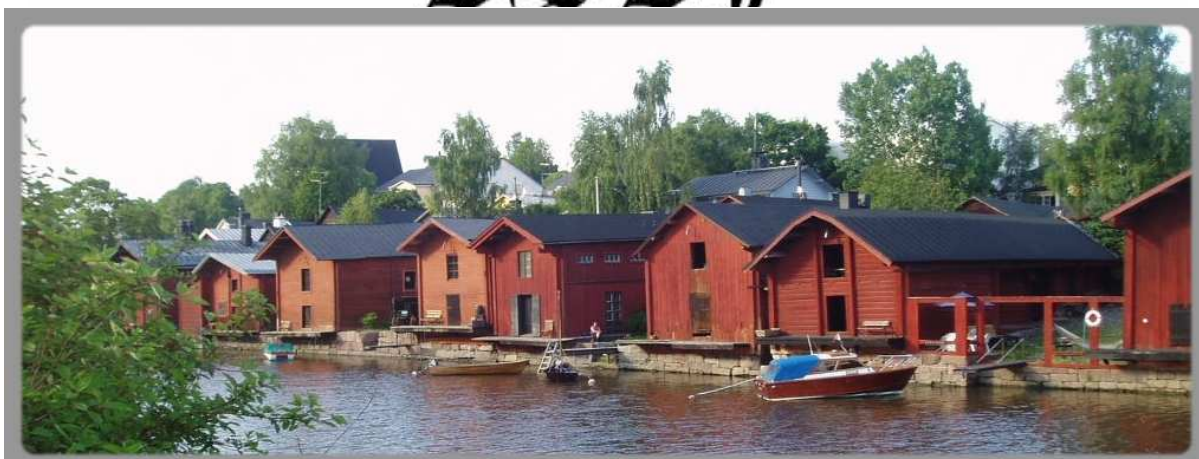

Borgånejdens släkt- och bygdeforskare rf

BSBF

Fotografierna Copyright © by Lars J W Holm 2005, 2016

- 2016 -

Innehåll

ORDFÖRANDESPALTEN Christoffer Sundberg	5
IN MEMORIAM Inga-Lill Svedberg	6
NYA MEDLEMMAR Inga-Lill Svedberg	6
VÅRUTFÄRD TILL SIBBO Inga-Lill Svedberg	7
BRINKHALL HERRGÅRD Barbara Jacobsson	11
FAGERSTA BY LITE HISTORIA Anne-mi Ahlberg	15
SPÖKET PÅ MIKKOS I FAGERSTAD Anne-mi Ahlberg	18
GLIMTAR UR MIN HEMBYS HISTORIA Anne-mi Ahlberg / Edit Lönnqvist. (1944)	19
ELIAS LÖNNROTH I SAMMATTI Anne-mi Ahlberg	22
VÅREXKURSION 2017 Helena Kesävaara	24
AUTOSOMALT DNA-TEST I SLÄKTFORSKNINGEN Carl-Anders Lindström	25
Verksamhetsberättelse	35
Verksamhetsplan	39

Ordförandespalten

Året 2016 är förbi för en tid sedan, med många intressanta medlemskvällar och utfärder. Hoppas att program utbudet fortsätter och tillfredsställer vår medlemskår.

Ett stort tack till föreningens tidigare ordförande Inga-Lill Svedberg för ett mycket väl skött jobb, samt till en god sekreterare och goda styrelsemedlemmar, som skött föreningens uppgifter väldigt fint.

Ett stort tack till alla bidrag och texter som lämnats in till denna årsbok. Era bidrag kan inlämnas till föreningen när som helst under hela året. Alla bidrag mottages med tacksamhet.

För mig som ny ordförande hoppas jag att våra medlemmar godkänner "mina bristande talanger i datahantering och skrivning" jämfört med min föregångare. Jag tycker att litet talanger borde jag ha fått av släktingen J L Runeberg. Alla kan inte allt.

Borgå medborgarinstitut har planerat en grundkurs samt en fortsättningskurs i släktforskning. Dessutom har de på programmet en kurs i soldatforskning med Peter Ragnvaldsson, och en kurs i olika släktforsknings dataprogram.

Yngre medlemmars önskemål berörande föreningens verksamhet borde beaktas mera ingående. Kanske borde det grundas en "handledningsgrupp" inom föreningen för nybörjare. Vi skall inte glömma hur viktigt det är att notera källorna, då allt är lätt tillgängligt på nätet. Det har visat sig finnas icke så pålitliga forskningar bland dem.

Samarbetet med grannföreningarna i väst, norr och öst bör skötas och hållas på god nivå. Exempel på detta är vårexkursionerna som vi skött turvis med Lovisa föreningen. I år skötte Lovisa föreningen exkursionen som förde oss till Lammi gård, Elias Lönnrots hem med påföljande lunch på Sammatin Kievari, en före detta skola inredd i gammal stil. Därefter följde guidning på Svartå Slott. En väl ordnad exkursion. Nästa gång är det vår förenings tur att ordna exkursionen, så kom med förslag.

Samarbetet med de lokala aktörerna, Borgå stadsbibliotek, Borgå museum, Grand och Aktia Stiftelsen m.m. har varit väldigt goda. Jag hoppas att samarbetet fortsätter i samma goda anda.

Det påbörjade jobbet med att få Borgås kyrkohandlingar digitaliserade har framskridit så långt att ett möte har ordnats på pastorskansliet i Borgå. På möte deltog finska församlingens kyrkoherde samt Maaret Räsänen och Kari-Matti Piilahti från Finlands släkthistoriska förening samt medlemmar från vår förening.

Christoffer Sundberg

In memoriam

Wilhelm Panelius
26.10.1945 – 9.2.2017

Etel Wahrman
17.2.1932 – 26.2.2017

Nya medlemmar

Christer Löfman
Marit Lähteenmäki
Johan Brandt
Tuula Kupari
Jan-Erik Eriksson
Anders Hagman
Elina Johansson
Carita Wallin
Roger Lönnroth

Vårutfärd till Sibbo

Lördagen den 28 maj 2016 samlades 20 personer vid Sibbo gamla kyrka för att bekanta sig med en del av det gamla Sibbo.

Sibbo gamla kyrka

Sibbo gamla kyrka

I den gamla gråstenskyrkan guidades vi av en mycket kunnig och pratsam frivillig guide, Kaarina Nazarenko. Nazarenko berättade för oss om hur Padis kloster i Estland fick rätt att driva in skatt från Östra Nyland. Ytterligare fick vi lära oss om hur kyrkorna i Östra Nyland byggdes, alla i samma stil och troligtvis med samma byggare, om planritningen av kyrkan och om ändringar och hur kyrkan varit inredd och så vidare. Sibbo gamla kyrka, S:t Sigfrid, är den bäst bevarade medeltida kyrka som bevarats i sin ursprungliga medeltida form i Finland. Kyrkan byggdes i mitten på 1400-talet av tyska eller möjligtvis holländska kyrkbyggare. Klockstapeln utanför kyrkan är från 1811, men byggd i gammal stil. Det dels två, dels treskeppiga kyrkrummet är unikt för kyrkan, liksom det medeltida jord-stengolvet. Sibbo gamla kyrka övergavs då den nya kyrkan stod klar år 1885 och inredningen såldes eller fördes bort.

De värdefullaste sakerna, bland annat krucifixet och gravvapnen deponerades på Borgå museum. Kyrkan återställdes på 1930-talet, men inte helt till sin gamla skepnad. Nazarenko berättade också om undersökningar och reparationer som gjorts i kyrkan, vilket sedan var till stor hjälp då Borgå domkyrka skulle repareras efter branden år 2006. Idag är kyrkan öppen bara på sommarhalvåret. Verksamheten består av sommargudstjänster, konserter, bröllop och andra tillställningar.

Guiden i gamla kyrkan, Kaarina Nazarenko

Jordbruksmuséet

Sibbo hembygdsförenings ordförande Hans Blomberg och Christer Bergström utanför jordbruksmuseet. Till höger en järnhjulsförsedd Fordson-traktor från 1920-talet.

Efter kyrkobesöket besökte vid jordbruksmuséet där Hans Blomberg, ordförande för Sibbo hembygdsförening, hälsade oss välkomna. Blomberg berättade att föreningen ursprungligen grundades för att rädda Sibbo gamla kyrka för eftervärlden. Blomberg och Karl-Henrik "Snickarn" Boxström guidade oss runt i det gamla spannmålsmagasinet tillsammans med Raul Nyström och Christer Bergström.

Sibbo hembygdsförening fick ta över det gamla lånemagasinet år 1978 och år 1983 öppnades museet för allmänheten. Föreningens snickargrupp har gjort ett stort

restaurerings- och ombyggnadsarbete i byggnaden och de har skapat ett informativt och lärorikt museum som ger en bild av hur arbetslivet var förr på åkrar, ängar och i skogarna i Sibbo. Jordbruksmuseet består av diverse föremål

från gårdarna runt om i Sibbo, där finns bland annat en gammal traktor, slädar, kärror, harvar, plogar, smörbyttor, mjölkkanor och mått. Man har åskådliggjort både hur byggnadens historia fungerat som lånemagasin och hur systemet med lånesäd fungerade. I ett av rummen förbereddes en utsällning om verksamheten på Söderkulla jordbruksskola och verkstad. Montrar och väggar är fyllda med verktyg av alla de slag som använts på ett jordbruk. Där finns även en fungerande stenmangel som brukar användas en gång i året. Då får besökarna hämta med sig dukar och lakan de vill få manglade. Vi åt en utomordentligt god och mättande lunch med efterrätt och kaffe på restaurang Kolifej i Nickby centrum.

Sibbesgårdens hembygdsmuseum

Fram-Martis på Sibbesgården får besök av Borgå- och Lovisa släktforskare

Efter lunchen körde vi ut till Lindbäckisbacken i Gesterby där Sibbesgården finns. Hembygdsföreningen köpte området på 1930-talet och de flyttade de fem första byggnaderna dit och hembygdsmuseet öppnades år 1937. Idag består museet av nio byggnader. Husen med inventarier och föremål är insamlade från olika delar av Sibbo och berättar om hur livet var förr i Sibbo. Hans Blomberg berättade först lite om Sibbesgården och sedan delade vi igen in oss i två grupper där ena gruppen gick med "Snickarn" Boxström till Fram-Martis och den andra till Matbacka med Hans.

Fram-Martis är museets huvudbyggnad och kommer ursprungligen från Borgby, där huset var ett kronohemman. Bondgården flyttades år 1939 till Sibbesgården och inreddes då som en bondgård från slutet av 1700-talet. Inventarierna i stugan har donerats från olika håll i Sibbo. I huset fanns många äldre föremål och med från 1700-talet. Stugan består av en storstuga med bland annat stor spis, vagg, kista, spinnrockar, brödbaksföremål och sängar samt en liten

finkammare för de riktigt fina gästerna med bland annat kista och koffert, skrivsekretär, finporslinet och sidoutdragbar säng/soffa. I farstun finns en stor mängd olika gamla verktyg. Snickarn visade på stor yrkesskicklighet då han kunde berätta vad alla verktygen använts till.

Matbacka är en bondgård från Gesterby. En stor del av den gamla inredningen följde med i flytten till Sibbesgården. I stugan var vävstolen i bruk och vävningen demonstreras vid tillställningar på området. I farstun visades i montrar något smått om Sibbos och föreningens historia.

Fafasbodan kommer från Paipis. Där finns idag en permanent utställning, "Byktvätt i gångna tider", som berättar om olika arbetsskeden i gångna tiders skötsel av hemmets textilier.

I Donabackarian, som ursprungligen kommer från Borgby, ordnas årligen en specialutställning. Bland annat har man haft utställningarna "Elden e lös" som handlade om FBK-rörelsen i Sibbo, "Titta va vi lekte med", som visade de leksaker barnen lekte med förr och "Från gryta till kastrull" som handlade om köksredskap och matlagning genom tiderna.

Övriga byggnader på gårdstunet är Fågårdslidret från Broböle, ett vind- och regnskydd för korna, Lönnbergs rökbastu från Hangelby, Wilenius boda som fungerar som ett tittskåp inredd med utställningen "Speciellt i Sibbo förr och nu", Löfmans boda som väntar på upprustning och Fransbacka ladan från Hangelby, som används som museets förvaringsutrymme.

Vid vårt besök hade man precis startat arbetet med att bygga en ny parkering för museet för att det skulle bli lättare att komma fram till Sibbesgårdens gårdstun.

Sommaren 2015 hade föreningen tillsammans med ägaren kommit överens om att rädda och starta restaureringen av drängstugan på Lill-Stufas i Gesterby, alldeles i närheten av Sibbesgården. Byggnaden är skyddad enligt byggnadsskyddslagen, men är i mycket dåligt skick. Man har startat med att rensa huset på bråte och lagt ett nytt vattentak. Mycket arbete återstår med att byta ut ruttna stockar, bygga mellantak och golv, reparera spis och så vidare.

Årligen ordnar föreningen en traditionell hembygdsfest på Sibbesgården med tal, hornorkester, folkdans, bygdemål, utställningar och förstås buffé. En nyare tradition är Barnens dag som ordnas av Föreningen 4 H i Sibbo. I övrigt är Sibbesgården, samt jordbruksmuseet öppet för besök några gånger per sommar. Då brukar även lokala hantverk och jordbruksprodukter säljas.

Text och foton: Inga-Lill Svedberg

BRINKHALL HERRGÅRD

Sommaren 2016 besökte jag tillsammans med min man Brinkhall herrgård i Åbo. Brinkhall herrgård ligger på ön Kaksikerta ca 10 km från Åbo centrum. Förr var man tvungen att komma med båt till ön men sedan 1960-talet finns det en bro.

Brinkhall gård hette i gamla urkunder Princkala eller Brinckala och omnämndes som torp på 1540-talet. Herrgårdens första ägare var Hans Eriksson, som var verksam inom militären. Han var befälhavare i danska kriget år 1566 och var bl.a. amiral för alla i Finland övervintrande flottiljer under det tjugufem år långa kriget mot Ryssland. Som belöning för förtjänstfullt arbete beviljade Johan

III honom skattefrihet för Brinkhall och för Juva herrgård i Tarvasjoki. Herrgården av sten som Eriksson lät bygga väckte på sin tid uppmärksamhet och omnämns i historieböcker vid sidan om Åminne, Svidja och Vuorentaka slott. Hans Eriksson tillbringade största delen av sitt liv på slagfälten och bodde endast de sista åren på Brinkhall efter att ha suttit i fängelse. Hans son, som också deltog i striderna, var nästa ägare till gården. Båda är begravda i Åbo domkyrka.

Följande ägare var grevinnan Anna Maria Kruus. Kung Karl IX startade den s.k. reduktionen och annullerade givna donationer och adeln förlorade följaktligen rätten att uppbära skatt. Brinkhall blev 1690 säterihushåll. En ny tid började först då gården övergick i professor Gabriel v. Bonsdorffs ägo 1792. Bonsdorff lät riva den gamla byggnaden och uppförde ett nytt karaktärshus i två våningar samt ekonomibyggnader, en ladugård och en engelsk park.

Detta var början till en av Egentliga Finlands mest betydelsefulla fruktträdgårdar. V. Bonsdorff var en driftig naturvetenskapsman, amatörarkitekt och jordbrukare. Brinkhall gick till historien som Finlands första nyklassiska herrgård. Efter v. Bonsdorff bytte gården ofta ägare. Gården har ett mycket naturskönt läge och idkade jordbruk, kreatursförädling mm. Växtförhållandena på Brinkhall var förmånliga. Öns klimat är typiskt för den sydvästligt belägna arkipelagen med torra somrar, långa höstar och milda vintrar. Man har hittat många fridlysta ängs- och lövdungearter där. Fågelvärlden och övrig fauna är synnerligen mångfaldig. Den engelska parken grundades av v. Bonsdorff och

planerades av en tysk trädgårdsmästare. I parken växer ekar, lindar, askträd och hästkastanjer. På våren blommar vit- och gulsippor i parken.

Herrgårdens historia som betydelsefullt gods fick sitt slut under andra världskriget, då största delen av äppelträdgården frös under fortsättningskriget och gården dessutom eldhärjades. Herrgården övergick i Åbo stads ägo 1967 och var då förfallen. Under åren 1999 – 2003 filmade TV2 sin populära serie Hovimäki på herrgården.

Sedan år 2001 ägs herrgården av Stiftelsen för Kulturarvet i Finland och renoveringen har börjat tack vare en donation från Anna och Signe v. Bonsdorffs släktfond. Stiftelsen har för avsikt att upprätthålla herrgården som en kulturell sevärdhet för allmänheten. Här ordnas, bl.a. bröllop och konserter. Herrgården öppnades första gången för publik i juli 2005 under festivalen Musik på Brinkhall. Då kaféet är öppet på sommaren, ordnas guidade rundturer i karaktärsbyggnaden. I samband med en sådan guidning senaste sommar träffade jag av en händelse en person som hörde till släkten v. Bonsdorff.

Det är dock skäl att kolla öppethållningstiderna, eftersom

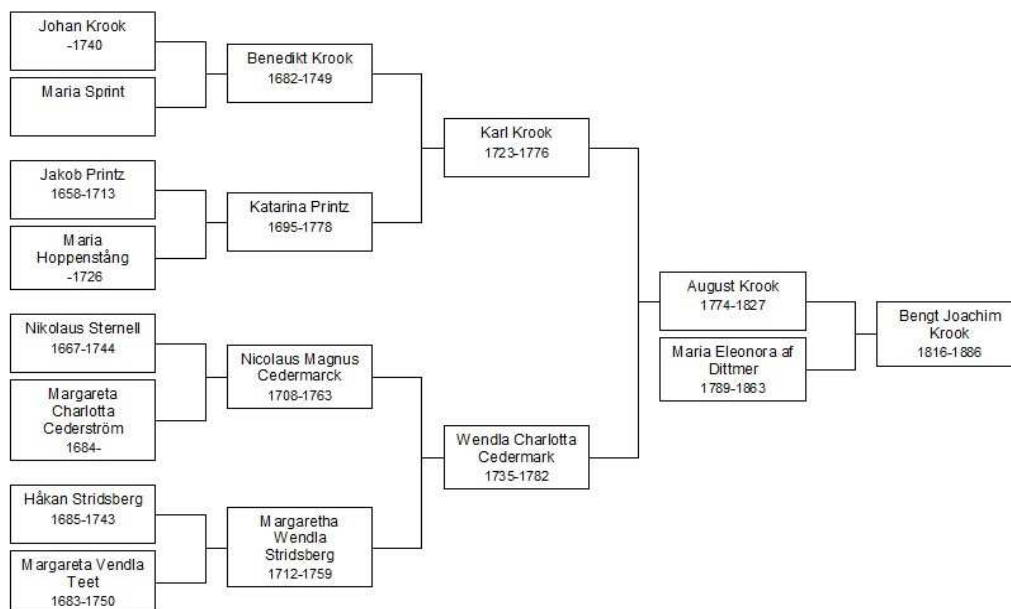
herrgården ibland är bokad för privata tillställningar. Definitivt ett sevärt resmål för den som är intresserad av kulturhistoria.

Ägarlängd

1566-1608	Hans Eriksson (Brinkkala) befallningsman på Åbo slott
1608-1615	Krister Hansson(Brinkkala) ryttmästare
1615-1618	Brita Mattsdotter Kruus, änka
1618-1623	Jesper Mattsson Kruus, riksskattmästare
1623-1645	Brita De la Gardie, friherrinna
1645-1661	Catharina Oxenstierna, grevinna
1661-1716	Anna Maria Kruus, friherrinna
1716-1729	Anna Maria Kruus arvingar
1730-1736	Johan Henrik Hamilton, generalmajor
1736-1746	Johan Henrik Hamiltons arvingar
1746-1761	Julius Fredrik Ritz, regementsfältskär
1761-1766	Henric Johan Kreij, brukspatron
1766-1792	Joakim von Glan, hovrättsråd
1792-1831	Gabriel von Bonsdorff, professor och arkiater
1831-1845	Gabriel von Bonsdorffs arvingar
1845-1848	Carl Johan Sallmén, brukspatron
1848-1873	Fredrika Vilhelmina Sallmén, änka
1873-1886	Bengt Joakim Krook, generalmajor
1886-1887	Gerda Matilda Krook, Bengt Joakims dotter
1887-1888	Karl Gustav Nyman, stadsfiskal
1888-1894	Valdemar Spoof, referendariesekretare
1894-1902	Ebba Maria Spoof, änka
1902-1915	Feodor Maximilian Aminoff, friherre
1915-1926	Emil Sarlin, bergsråd
1926-1940	Georg Werner Ramberg, direktör
1940-1967	Greta Ramberg, fru
1967-2001	Åbo stad
2001-	Stiftelsen för Kulturarvet i Finland

Mitt intresse för herrgården hänför sig till min släktforskning gällande släkten Krook. Generalmajor Bengt Joakim Krook ägde gården 1873 – 86 och hans dotter Gerda Krook 1886 – 87.

Tillägg till Barbaras artikel om Brinkhall herrgård, Bengt Joachim Krooks förfäder. Lasse Holm

Barbara Jacobsson

Källor:

Brinhall soi

Augusta Krook Mitt Helsingfors – ungdomsminnen

Foto: B-G Jacobsson

Fagersta by, lite historia!

Byn är belägen ca 17 km söderut från Borgå vid Långfjärden mellan byarna Seitlax och Vålox. Byn finns nämnd i urkunder redan år 1404, enligt Anders Allardt i Borgå Sockens Historia, då som Fagerstada. Andra äldre namn; 1540 Fagerstad by, 1541 Fagerstadh, i kyrkböckerna som Fagerstad från 1740-talet, likaså i mantalslängderna, t.o.m. i den sist utgivna 1960.

Slutändelsen "stad" i samband med gårdsnamn, såsom i Bergstad och Fagerstad härstammar från Vikingatiden, en plats bebodd av flera.

Namnändelsen finns på flera orter i Sverige ännu i dag på en del gårdsnamn, och kom till södra Finland med den svenska bosättningen efter Birjer Jarls korståg.

Enligt Borgå S.H. bestod byn 1544 av 3 hemman; Backas, Mattas och Henrikas, vart och ett på ½ mantal. Henrikas delades 1556 i 2 lika stora delar och nu uppstod Mickos. Byn som alltid varit fattig och hemsökt av pesten och bränder fick ett uppsving i slutet av 1800-talet, efter att ha legat rätt så öde i ca 300 år. De forna ödehemmanen började nu säljas och köpas på grund av efterfrågan av timmer.

Hardy Gustafsson gjorde ett stort forskningsarbete av byns vidare öden och utkom med en skrift 1999 över ägo-förhållanden, skiften och parcellering från slutet av 1800-talet och början av 1900-talet, med vilket jag med hans lov nu återger en del.

Mattas gick 1868 på exekutiv auktion och köptes av Fredrik Segerstråle på Stensböle gård. Kapten Gustaf Antman köpte Backas, lät avverka skog, sålde vidare till Karl Edvard Nyholm 1879 som 1 år senare sålde det till godsägaren Segerstråle, vilken året därpå köpte Staffas i Seitlax, som i väster gränsade till Fagerstad. Segerstråle ägde nu Backas och Mattas i Fagerstad och Staffas i Seitlax. På Backas lät han uppföra ett tegelbruk. Efter Segerstråles död 1902 sålde hans sterbhus Mattas och Backas samt Staffas i Seitlax till rusthållaren Anders Gustaf Backman i Bjurböle samt till hans bror Adolf Backman, som var arrendator på Hommanäs, och till inspektör Anders Kullberg år 1903. Under denna tid torrlades Fagerstad träsk. 1910 inlöste rusthållaren, dåmera kommunalrådet Anders Gustaf Backman sina medägares andelar.

Halva Henrikas köptes 1883 av bonden August Björkman från Vålox, vars son med samma namn köpte det 1894. Länsagronomen Bertil Boxström köpte den andra hälften av Henrikas eller Mickos 1906.

Efter kommunalrådet Backmans död sålde arvingarna hemmanen Backas och Mattas till bankkamrer Ossian Linderos m. flera år 1911. Året därpå köpte samma konsortium även Mickos och Henrikas och ägde nu hela Fagerstad, förutom några tomter, och Staffas i Seitlax. Det sist-nämnda såldes med undantag av Stentorp. I februari 1916 tillhandlade sig kamrer Ossian Linderos de andra delägarnas andelar och sålde samma år vidare till godsägaren Arvid Alexander Lindholm. År 1919 inlämnade Arvid A. Lindholm en skrivelse till statsrådet med en anhållan om att de 3 hemmanen i byn, Mattas, Backas och Henrikas måtte sammanslås till ett hemman, benämnt Henrikas, ansökan bifölls. I dagligt tal kallades gården fortfarande Fagerstad gård. Dess saga blev inte lång.

Från gården hade redan tidigare sålts tomter och även en del större områden och nu lät Arvid Lindholm utbryta flera nylägenheter och parceller och 1919 kunde en del backstugusittare (personer som äger stuga på annans mark, utan

att vara i tjänst hos markägaren) bryta ut åt sig tomter runt sina tidigare byggda hus, från Henrikas lägenhet. Samtliga tomter något över 1 hektar. Med andra ord, de som varit födda på Henrikas, och eventuellt skulle kunnat ha arvsrätt, hade mist den tack vare alla försäljningar och köp, men kunde i alla fall bo kvar i sina stugor. Jag kommer nu att räkna upp en del nylägenheter, med deras namn och namnet på inlösarna, eftersom deras arvingar ännu bebor flera av dem.

Grönkulla "Fabos", inlöstes av Maria Andersson, änka till skepparen Karl Andersson, som torde varit bror till tidigare ägaren av Mickos. Lägenheten såldes på 1920-talet till Uno och Elsa Holmberg.

Fagervik "Vlkis", inlöstes av Gustaf Adolf Eriksson, som sedan övergick till hans son Axel Gustafsson.

Tallbacka "Magnusas", Magnus Eriksson, bror till Gustaf Adolf köpte Tallbacka som gått i arv inom släkten Ahlberg.

Bergkulla; inlöstes av Anders Vilhelm Bäcklund. Huset på lägenheten hade byggts av hans far.

Grankulla; Karl Andersson inlöste tomten, som några år senare såldes till Lennart och Anna Karlsson.

Björkhem "Axels"; lägenheten inlöstes av August Grundström, ärvdes och delades mellan hans döttrar Ingrid och Ida. Nybacka blev den nyutbrutna lägenhetens namn.

Arvid Lindholm sålde 1923 de forna hemmanen i Fagerstads övre by till följande personer; Gustaf, Frans, Hugo och Arne Lönnqvist, Mikael och Valter Gustafsson, Johan Johansson, Anders och Gunnar Andersson, August Grundström, Karl Andersson, samt strandtomter till O. Halla och Torsten Arlander. Lägenheterna i övre byn skiftades följande år på följande sätt, samtliga lägenheter omfattade ca 3 ha jord och ungefär lika mycket skogsareal, förutom Tallas som var dubbelt så stort. Frans Lönnqvist blev med Mickos, Hugo Lönnqvist nylägenhet fick namnet Backas Det forna Backas hemmanet torde varit nuvarande Barnens By, där Arvid Lindholm var bosatt.

Mikael Gustafsson tilldelades Mattas. Valter Gustafssons område fick namnet Söderkulla. Gustaf Lönnqvist fick sitt område i 2 större skift,

Kärras och Träsknäs, husen byggdes på Kärras. Arne Lönnqvist område blev högre uppe i byn och fick namnet Norrkulla. Johan Johanssons områden var större än de andras, det ena området blev Rönnäs och gränsade till nuvarande Barnens by, det andra och större i övre byn fick namnet Tallas och här byggde man och bosatte sig.

Nyåker eller nyodlingen på 75 ha såldes även 1923 från Henrikas hemman. Till detta område hörde långa sammanhängande stränder och vattenområden samt Bergholmen. Köpare var Arne och Edit Karlsson, Arne och Edit Lindberg samt Hugo och Regina Grundström. Dessa delade området i lika stora delar. Lindbergs område blev Sommarnäs, Karlssons Vesterbäck och Grundströms Högvalla. Samtliga områden bebyggdes med bostadshus. Dessa lägenheter har delats genom arv och försäljningar flera gånger, men förvånande många bebos ännu i dag av ättlingar till dem som ursprungligen köpte dem.

Vid försäljningen undantog Lindholm en tomt åt sig själv benämnd Övik där han tänkt bosätta sig, men det gick inte så. På grund av svår

sjukdom sålde han Övik 1924 till Borgå landskommun. Huset som var så gott som färdigt kunde, efter smärre omändrigar, tagas i bruk som skola. Fagerstad lägre folkskola kunde inleda verksamheten redan samma år. 1924.

Arvid Lindholm dog den 16 februari 1926, och eftersom han var ogift ärvdes han av sin mor Sofia Matilda Lindholm, född Baumgartner. Den 12 juni samma år överlät hon Utterbäck till sin bror konsul Lennart Baumgartner. Han donerade lägenheten med tillhörande hus den 25 oktober samma år till föreningen Barnens by för att där upprätta ett hem för värlösa barn. I donationen ingick inte holmar och fiskevatten.

Fagerstad-Fagersta

I min forskning av namnförändringen från Fagerstad med d i slutet till Fagersta, som vi blev varse i Borgåbladet ca 2009, och genom kontakter med Svenska Litteratursällskapet, sls, och Borgå fastighetskontor, har jag kommit fram till slutsatsen att det har att göra med ortnamns-översättningen till finska. Speciellt när det skett vid sls;ets språkvårdsavdelning, i samråd med ortnamns-forskningsavdelningen. (Inte bekräftat av sls). En by kan inte heta på finska Fagerstan kaupunki, eftersom kaupunki på finska betyder det vi i dag så entydigt betecknar stad.

Det som ingen, åtminstone inte i Fagerstad visste, var att båda namnen existerat parallellt hos olika myndigheter sedan slutet av 1780-talet. I kyrkböckerna, mantalslängderna och vägverket har det skrivits med d, men inte hos lantmäteriverket. När östra Nyland kartlades på 1780-talet av Kungliga svenska lantmäteriverket har lantmätaren gett byn namnet

Fagersta, såsom det i folkligt tal uttalats. Ursprungskartan finns på Kungliga biblioteket i Stockholm, men Borgå fastighetskontor har fått kopior vad gäller områdena i ö. Nyland. När Åke Granlund på sls gav ut ortnamnslistor år 1956 skrevs Fagerstad med d, hörde till Borgå lk men redan 1963 har förändringen skett till Fagersta, visserligen fortfarande hörande till Borgå lk ända till 01.01.1997 då landskommunen införlivades med Borgå stad. År 2001 gav sls ut en bok gällande våra svenska ortnamn i Finland, vilken genast såldes slut. I stället för att trycka en ny upplaga beslöts det att digitalisera innehållet och arbetet inleddes 2003 med ortnamnen i ö Nyland. Arbetet slutfördes 2014. Hittas på nätet som Svenska ortnamn i Finland, eller Finlandssvenska bebyggelsenamn.

Namnet Fagerstad är inte helt utplånat, utan lever kvar i vägnamnen Fagerstadsvägen/ Fagerstantie och Fagerstadsbyväg/ Fagerstankylätie och i vissa föreningsnamn så som bl.a. Fagerstads Martaförening, och kanske andra som jag inte känner till, och det skall vi vara glada över, för det är ju det namnet byborna genom tiderna kalla sin by.

År 1999 har Peter Slotte på centralen för de inhemska språken skrivit i ett genmäle, att namnet Fagerstad är historiskt korrekt, men i dagens läge—historisk.

Anne-mi Ahlberg
Borgå 2017

Spöket på Mikkos i Fagerstad!

Berättat av min svärmor Elvi Ahlberg (Gröndahl) åt en av döttrarna. Elvi kom som fosterbarn som 12-åring till sin barnlösa moster Matilda och hennes man Magnus Eriksson i Fagerstad, efter sin mors död.

Som 13-åring var hon lillpiga på Mikkos på dagarna, men kom hem till natten, eftersom det spökade på Mikkos, vilket alla i byn visste. Vid parcelleringen av Fagerstad hade Frans Lönnqvist köpt Mikkos, med Fagersta gårds boningshus och gårdsbyggnader. En dag kom en "gårdfarihandlare" till byn och frågade efter nattkvarter hos Mikkos och husfolket sa att det fick han gärna, det fanns rum på andra våningen, men där spökar det. Fönster och dörrar öppnas och stängs, men spöket är säkert snällt, för hunden som sover i farstun reagerar inte. Jag är inte rädd för spöken sa bisin och antog erbjudandet. Nästa morgon berättade han, att visst kom spöket och började "kåla" och då frågade bisin , " vad vill du när du hemsöker det här stället", och svaret blev, " det finns ett spädbarnslik i golvfyllningen här uppe, begrava det i vigd jord".

När det senare gjordes remont på stället och golvet på andra våningen bröts upp så hittades kvarlevorna av ett spädbarn. Husfolket anmälde om saken, det blev polisundersökning men konstaterades att den nuvarande familjen inte hade med saken att göra. Spädbarnet kom i vigd jord och spökerierna upphörde .

Anne-mi Ahlberg
Borgå i juni 2017

Glimtar ur min hembys historia.

Av Edit Lönnqvist. (1944)

I det följande vill jag med några ord berätta om min hemby, Fagerstad. Den är belägen vid Långfjärden, 17 km söderut från Borgå. Själva byn var till en början belägen 1 km från stranden och bestod av några få hemman. Den har numera utvidgats betydligt, i synnerhet längs stranden, där såväl parcellägare som sommargäster uppfört sina villor. Utmed ena sidan av byn ligger ett träsk, som ända till 1926 var vattenfyllt, men som sedermera utdikats och förvandlats till odlad jord. Det berättas att en svår pestsjukdom hemsökt bygden långt tillbaka i tiden. Folket benämnde den digerdöden. Den ödelade många trakter vida omkring, även Fagerstad. Den ödelade så gott som hela byn. Vidskepelse rådde bland dåtidens folk och enligt en sägen skulle sjukdomen haft skepnaden av en tupp. Alla dog där digerdödens tupp drog fram och den spred sig från ett ställe till ett annat. Det berättas bl.a. att pesten, genom en tjänsteflicka, fördes från Fagerstad till grannbyn Seitlax. Där var befolkningen fylld av skräck och fasa för sjukdomen. Man tvingade den sjuka tjänsteflickan att taga sin tillflykt till en avlägsen ria, som man därpå antände och med hennes förintande trodde man sig ha förintat digerdödens hemska tupp. Sjukdomens spridning hämmades och med denna händelse fanns den inte mera i den byn. Efter digerdöden var Fagerstad obebott i ca 300 år. Från Orimattila kom se`n 3 finnar, som hette Mikko, Matti och Heikki och bosatte sig i det ödelagda Fagerstad. Där var jorden övervuxen av skog och allt var en enda vildmark. Men bröderna lät sig inte nedslås av detta, utan med idogt arbete höll de ut med att röja åt sig ny mark.

Efter en tid, då de fått jorden så när i ordning, ville de ha den delad. De fick då tag i en lant-mätare som tog som ersättning den bästa jorden åt sig själv. Denna jord fick namnet Backas. Den övriga jorden delades mellan de tre bröderna vilkas hemman fick namnen Mickos, Mattas och Henrikas. Sedermera gifte sig bröderna med svensktalande kvinnor från bygden omkring och befolkningen i Fagerstad blev sålunda svensk. Byn har genomgått många svårigheter och motgångar under årens lopp. Sålunda har den många gånger hemsökts av eldsvådor. För omkring 90 år se`n brann den första gången. En av drängarna hade handskat vårdslöst med elden, då han skulle utfodra kreaturen. Elden fick en god spridning i byn som var tätt bebyggd. Vid branden kunde endast lite lösöre räddas. Likaså klarade sig kreaturen som var ute på bete. Av hela byn återstod endast Backas, som var beläget lite längre bort på ett backkrön. Av de övriga hemmanen återstod endast riorna där husdjuren fick en tillfällig tillflykt undan höstkylan. Till följd av denna eldsvåda spriddes befolkningen för en tid till grannbyarna. Lite senare återvände den och var och en försökte på nytt uppföra sin av eld förstörda gård. Några år senare hemsöktes by igen av samma öde. Men hårt provade, som byns

invånare då blivit, hängav de sig inte åt hopplöshet utan återuppbyggde byn igen. Så förflöt livet som förut för en tid, men ännu var det inte slut med hemsökelsen. Elden kom åter lös och förstörde ett av hemmanen, nämligen Mickos. Denna gång påstods det vara fråga om mordbrand, men ingen kunde med säkerhet fastslå den rätta orsaken till eldsvådan. Efter dessa hårda år följde en ljusare tid för folket. Hemmanen bytte många gånger ägare. Godsägare Segerstråle från Stensböle gård köpte efter några år 2 av hemmanen, nämligen Mattas och Backas. Han hade statskarlar som skötte jorden på dessa 2 hemman. Sedan grundade han även ett tegelbruk. Det drevs till en början med handkraft och hade endast en kran. Tegelbruket drevs då oftast av 2 starka ynglingar, senare med 2 kranar och hästkraft.

Småningom såldes även de 2 andra hemmanen åt ett bolag bestående av herrar från Borgå. En kort tid ägdes Fagerstad av dessa herrar, men såldes sedermera. En herr Lindholm från Lovisa köpte jorden, och skogen köptes av bergsrådet Baumgartner. Herr Lindholm sålde jorden och uppdelade den i mindre parceller. Dessa hade en strykande åtgång, ty just vid denna tid var det knappt om jord. Man hade mången gång svårt att få ens så stor bit jord, att man kunde bygga en egen stuga på den. Tillika med jorden såldes även boningsbyggnaderna. Köparna var för det mesta skeppare från de omkringliggande byarna. Bland dessa voro min far och hans tre bröder, vilka kommo från Sondby på Vessö. De köpte var sin parcell. Byn ombyggdes nu. De åldriga vackra bondgårds-byggnaderna revs ner och fördes till andra platser, där de ombyggdes till modernare bostäder. Endast en byggnad fick stå kvar mitt i byn, nämligen Mickos, som min far hade köpt.

Denna gamla bondstuga blev mitt barndomshem. Jag skall i korthet beskriva hur den såg ut. Den var uppförd av jättelika flankade stockar och bestod av storstuga jämte 4 kamrar. Storstugan upptog hälften av hela byggnadens längd. Stugans längd var 12 ½ aln och bredd 11 alnar. Den hade en gammaldags prägel med stora sparrar och takåsar samt var ganska låg. Utvändigt var huset rappat och vitmålat med brunröda knutar och fönsterbräder. Den hade tidigare haft en öppen trappa, men min far lät bygga om den. En av de tidigare ägarna till Mickos hade på gårdsplanen planterat många vackra träd. På norra sidan av gårdsplanen fanns en hög häck, bestående av både inhemska och utländska granar. Den övriga gårdsplanen bestod av lummiga lövträd. Där fanns lindar, lönnar, askar, almar, björkar, hagtorn m. m. Sommartid hade denna samling av träd och buskar att uppvisa en vacker grönska. Tyvärr har en stor del av de vackra lövträden dött ut på grund av den kalla vintern 1939-1940.

År 1940 revs så den gamla byggnaden ner och med den försvann den sista påminnelsen om en förgången tid i byn. I dess ställe uppfördes en mindre boningsbyggnad i modern stil. Bergsrådet Baumgartner, som hade köpt skogsmarken, sålde en del av den och skänkte bort en annan. Parcellägarna fick köpa åt sig var och en, en liten bit skog. Resten skänktes åt en förening, vilken i sin tur grundade Barnens by

vid stranden av Långfjärden. Barnens by är ett litet samhälle för sig själv, bestående av kyrka, skola och 4 villor.

Befolkningen i byn har under årens lopp förökats betydligt. Den utgörs för det mesta av skeppare och deras familjer. De forsla med sina egna skutor sand och ved till Helsingfors och trakterna däromkring. På de 2 senaste åren har i Fagerstad byggts två stora motorskutor. Som bäst pågår avverkning av timmer till en ny skuta, vilken kommer att byggas efter hand. Ett fåtal av befolkningen bedriver jordbruk som huvudnäring.

Före kriget 1939-1944 hade byn förbindelse med Borgå genom buss och tvenne motorbåtar, som upprätthöll trafiken till staden. Om sommaren fanns 2 pensionat i närheten och byn besöktes av ett stort antal sommargäster. Buss och båttrafiken mellan Fagerstad och Borgå har på grund av kriget helt och hållet avstannat. Man färdas nu till staden endast med häst och cykel. Till följd härav har pensionaten efterträtts av sommarkolonier, vilka befolkas av barn från städerna. Borgå stads svenska folkskolas feriekoloni har köpt en egen parcell åt sig, som bär det gamla namnet Lapparbäck. Den är belägen vid stranden av vackra Långfjärden och består av 2 villor. Denna koloni besöks årligen av många skolbarn. Endast de sommargäster som byggt sig egna villor, besöker nu byn regelbundet varje sommar. Livet fortgår i Fagerstad, trots krig och ofärd, en dag i sänder. Ingen vet vad framtiden har i sitt sköte, men må vi minnas våra förfäder och lära av dem att hålla ut i såväl med- som motgång. Må vi minnas dem med tacksamhet och vördnad.

Det jag nu har berättat har jag i min tur hört berättas av en gammal Fagerstadsbo, som är född och uppvuxen i nämnda by.

Texten är hämtad från Borgå Folkhögskolas Hembyggsminnen år 1944 via Agneta Sundström.

Elias Lönnrot i Sammatti

1882-1884

Lammi gård

Vårutflykten gick i maj i år, tillsammans med Lovisa släktforskare västerut. Först till Lammi gård i Sammatti, Elias Lönnrots hem, se´n till Svartå slott. Elias Lönnrots betydelse för den finska kulturen har varit så stor att jag valt att skriva om den främst. Elias föddes som fjärde barn av 7 den 9 april 1802 i Sam-matti sn i Pakari torp. Fadern, sockenskräddaren Fredrik Lönnrot och modern Ulrika Wahlbergs hemspråk var finska, namnen till trots.

(Fredriks mor var finska.)

Elias lärde sig redan som femåring att läsa och skriva sitt finska modersmål. Svenska lärde han sig i skolan som bekostades av hans äldsta bror, först i Ekenäs och se´n i Åbo katedralskola. Ständig penningbrist, trots ströjobb, gjorde att han avbröt skolgången och i stället tog arbete som apoteks-lärling i Tavastehus år 1820, hans merit var att han kunde latin. Snabbt insåg apotekaren och andra i Tavastehus, att hans plats nog snarare var på skolbänken än i apoteket. Med ekonomiskt bistånd av privatpersoner kunde han fortsätta skolgången och ta studenten och skriva in sig i Kungliga akademien i Åbo den 11 oktober 1822. Samma höst inledde även både J.L. Runeberg och J.V. Snellman sina studier där. Hans välgörare och mecenat under Åbotiden var Pro-fessor J.A. Törngren. Sommartid vistades Elias som informator hos Törngrens på Laukko gård i Laukas sn, nära Jyväskylä. Där samlades Finlands dåvarande vetenskapliga elit. Törngrens goda vän Zacharias Topelius d.ä. hade skrivit om forntida finsk diktning som väckte Elias intresse.

1822 började Elias först studera filosofi och humanoria. Han utförde en hel del annat vid sidan av studierna. Uppmuntrad av sällskapet på Laukko gård hade han 1828 börjat resa runt i Karelen och Savolax för att samla material till det som skulle bli Kalevala. Finländsk folkdiktning blev temat för hans magisteravhandling; ” De Väinämöinen, priscorum Fennicum numine.”

År 1829 skrev E. L. in sig som medicinestuderande vid Alexanders universitetet i Helsingfors och blev med.dr. i juni 1832. 1833 blev han utnämnd till landskapsläkare i Kajanaland, nära källorna till den finska runodiktningen. Problemet för honom var att hans utkomst var beroende av hans läkararbete.

Suomen kirjallisuuden liitto (SKL) hade grundats 1831 och E.L. fick stipendium därifrån för att bekosta sina resor och SKL blev även hans förläggare. Han tog ofta ledigt från sin läkartjänst för att samla mera material. Han besökte bl.a. Fjärrkarelen, Petsamo, Ingermanland och Estland. Resorna gjordes mest till fots, med båt och på skidor. Han träffade flera runosångare vars verser och melodier han antecknade. 1834 hade han så mycket material att han kunde ge manuskriptet till Kalevala ifrån sig, 22795 verser och 50 sånger på uråldrig finsk

runometer. 1840 gav han ut Kanteletar, resultat av fortsatta resor och 1849 en omarbetad upplaga av Kalevala, den vi känner i dag. Kalevala, det finska nationaleposet, blev av största betydelse för den finska självkänslan, egen fornhistoria, och avstånd från den svenska historieskrivningen.

När en professur i det finska språket blev ledig 1852 vid Helsingfors universitet sökte och fick han tjänsten och innehade den 1854-1862. Familjen flyttade till Helsingfors, men somrarna tillbringades som hyresgäster i Sammatti.

Familjen: Elias gifte sig vid 47 års ålder 1849 med Maria Piponius. Paret fick 5 barn; Elias *1850 (dog som 2-åring), Maria Ulrika * 18.06.1852 i Kajana, Ida Karolina * 08.08.1855, och Elina Sofia 05.02.1858 i Helsingfors, Thekla Natalia * 23.09.1860 i Sammatti. Till familjen hörde även 3 föräldralösa släktingbarn.

Hemspråket var svenska.

I november 1859 köptes Niku gård i Sammatti dit familjen flyttade stadigvarande 1862, när Elias blev pensionerad från professorstjänsten. Under åren i Niku hade E.L. många kommunala uppdrag. Han bekostade bl.a. grundandet av allmänt bibliotek år 1863 och 1868 inledde Sammatti folkskola sin verksamhet, pådriven av E. L.

1865 blev hustrun Maria sjuk i TBC och dog 1868 till hans stora sorg. Han blev nu ensam med 4 omyndiga döttrar. Från 1873 bodde familjen under vintrarna i H;fors, delvis för flickornas skolgång och dels för att fly alla kommunala uppdrag och kunna ägna sig åt arbetet med finsk-svenskt lexikon. Elias tyckte att han måste göra sig förtjänt av pensionspengarna och inte kunde ligga på latsidan. Lönnrot ansåg även att den finska kulturen förutsatte böcker och tidningar på finska och att finskan blev ett gångbart administrativt språk. På Mikael Agri-colas tid hade finskan bestått av mindre än 10.000 ord. När E. L. gav ut sin Suo-malais-ruotsalainen sanakirja innehöll den redan 200.000 ord, många av orden påhittade av honom själv t.ex. tasavalta, monikko, yksikkö, kansallisuus o.s.v. Det var den första ordboken i alfabetisk ordning. Förutom de redan nämnda skrifterna gav Lönnrot 1860 ut Flora Fennica, förteckning över växter i Finland. 1838 en läkarbok för vanligt folk och ca. 300 psalmer, som han dels översatte, dels skrev själv. Översatte Runebergs " Bonden Paavo" och " Vid en källa" och andra texter. Det mesta skrev han på finska men även tillfällesdikter på sven-ska. Det sägs att han var den första framträdande personen i Finland som var fullständigt tvåspråkig, kunde skriva och tala obehindrat på båda språken.

Lammi gård lilla huset

Flera av döttrarna dukade under av sjukdomar. 1869 köpte E. L. ödegården Lammi i Sammatti, men flyttade dit först våren 1876, efter renovering och vägbygge men först 1878 som stadigvarande bostad även vintertid med dött-rarna Ida (21) och Thekla (16). Thekla dog i TBC 1879. Fastän hemspråket var svenska var flickornas skolgång på finska. Hösten 1883 förkyler sig E. L.

på hemvägen efter ett besök i Loimaa och efter det försämrats allmäntillståndet och han dör 11.03.1884.

I sitt testamente förordade han sin vän C.G. Borg att sovra ut och förstöra privata brev och sådant som inte var relevant att spara för SKL. Likaså att hans död inte fick bli känd förrän efter begravningen, han ville ha en enkel begravning. Så blev det inte. Borg hade hållit medierna underrättade och ordnade stor begravning med festtåg och tryckt programblad. Lönnrot hade varit en stor man i Sammatti. Undervisat ortens barn, bekostat deras studier, skänkt bilder, böcker och kartor till folkskolan, skött patienter gratis och inte heller glömt kyrkans behov i form av renoveringsmedel och altartavla. Han hade bett Ida sälja Lammi gård med alla inventarier. Så skedde redan i maj 1884. Det som nu finns på Lammi gård är samtida, men ihopsamlat från annat håll. Endel växter ute på gården är sådda eller planterade av E. L. Ida bodde resten av sitt liv utomlands som ogift, inga ättlingar till E. Lönnrot.

Sammanställt från broschyren ” Elias Lönnrotin perhe Lammilla”, Hbl. S. 16.07. 2017 av Staffan Bruun och Wikipedia av

Anne.mi Ahlberg juli 2017
Foto: C-A Lindström

VÅREXKURSION 2017

Lovisanejdens släktforskare arrangerade den 27 maj en exkursion till Lammi gård, Elias Lönnrots hem, i Sammatti. På hemvägen besöktes också Svartå Slott. Åtta medlemmar från vår förening deltog i den givande utfärden.

Svartå slott

Foto: Henrik Grönholm

Autosomalt dna-test i släktforskningen

Carl-Anders Lindström

Inledning

Vi släktforskare söker med ljus och lykta efter vår släkt. Vi vill veta vem våra anförädrar och -mödrar var och också få reda på mera om deras livshistoria och öden. Varifrån kommer vi och varför kom vi hit? Finns det några personliga egenskaper, såsom utseende eller karaktärsdrag, som man kan se att har gått i arv i flera generationer? Vem har vi ärvt egenskaperna ifrån?

Traditionellt sett har vi försökt reda ut de här frågorna genom att först fråga våra äldre släktingar och sedan söka vidare i kyrkoböckerna och andra historiska dokument. Under de senaste åren har vi fått tillgång till ett nytt hjälpmedel med vilket vi kan läsa den information som finns lagrad i alla våra celler. Vi har vår historia i vår arvs massa och nu har vi börjat lära oss att tyda den.

Genetikens grunder

När man talar om arvs massan eller genomet menar man människans samtliga gener. Genen är en enhet för information om ärftliga egenskaper, som ärvs från föräldrar till barnet. Huvuddelen av genomet sitter på långa molekyllängdor som heter deoxiribonukleinsyra (DNA) och som är uppdelat på en uppsättning kromosomer i cellkärnan. I de flesta högre organismer finns en del genetiskt material även utanför kromosomerna, till exempel som mitokondriellt DNA hos människan.

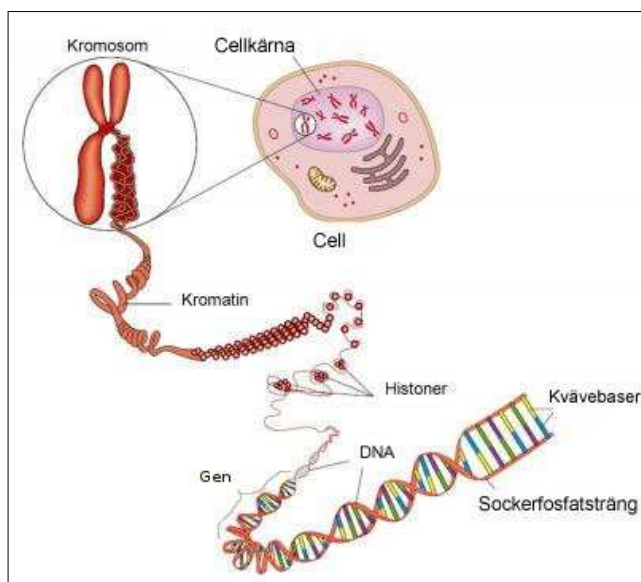

Bild 1. Kromosomens uppbyggnad.

En kromosom består av två långa, ihopbundna DNA-strängar, som ser ut som en spiralvriden stege, medan en gen i sin tur motsvarar ett bestämt avsnitt på en sådan DNA-stege. DNA-spiralerna är uppsnurrade runt proteiner, huvudsakligen histoner. Dessa upplindade strukturer kallas kromatiner och

graden av hoppackning är en del av kontrollen över vilka gener som är aktiva. Ifall man drar ut den dubbelsträngade DNA-molekylen, blir den ca 2 meter lång, men upplindad runt proteinerna kan kromatinerna packas ihop till små kromosomer i människans celler.

DNA-strängen är uppbyggd av nukleotider, som består av en kvävebas, en sockermolekyl och en fosfatgrupp. Det är kvävebaserna som bildar de karakteristiska stegpinnarna i spiralen och de kan vara av fyra olika slag: adenin (A), tymin (T), guanin (G) eller cytosin (C). Kvävebaserna kopplar ihop med en kvävebas från motstående sträng, men endast så att adenin binder samman med tymin och guanin med cytosin. Om man känner basernas ordningsföljd i den ena strängen vet man således också ordningsföljden i den andra.

Varje gen har sin specifika sekvens av kromosomen och innehåller alltså ett antal kvävebaspar. Genen är i allmänhet ett slags recept på ett visst protein och ordningsföljden för baserna utgör koden som bildar instruktionerna för det aktuella receptet. En gen är helt enkelt en rad med A, T, G och C.

DNA-molekylen har plats för många gener, men endast en mycket liten del av basparen (1 - 2 %) kodar för något protein. De flesta basparen blir aldrig avlästa eftersom de inte innehåller några instruktioner för en gen. Mellan de egentliga generna finns således långa sekvenser av vad som tidigare kallades skräp-DNA. Idag vet man att det så kallade skräp-DNA:t har regulatoriska funktioner, och även är viktigt för hoppackningen till kromatin.

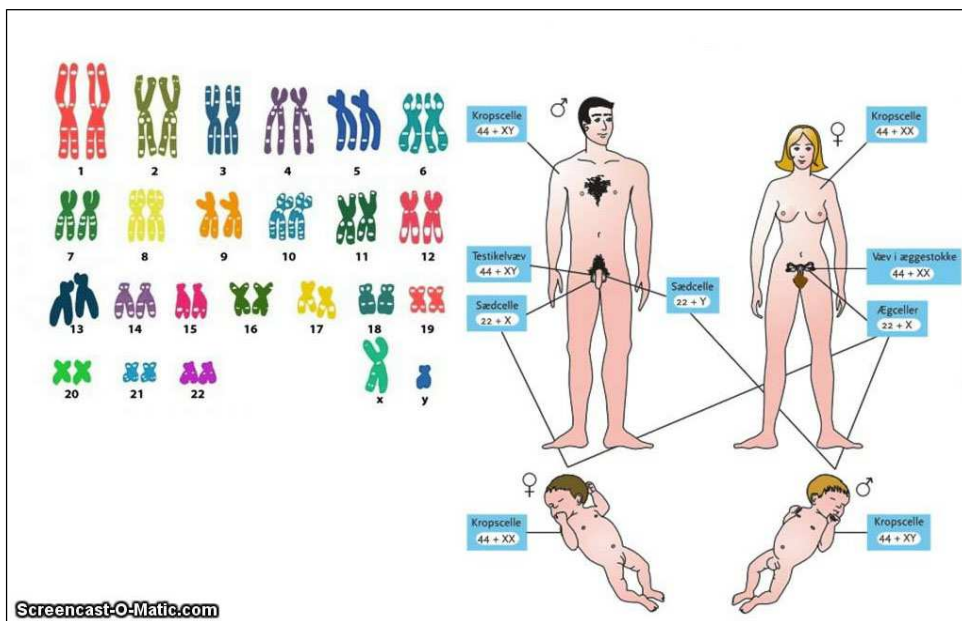

Bild 2. Människans kromosomer.

Den totala mängden DNA i en cell är hos människan fördelad på 23 kromosomer som finns i två upplagor, där ett exemplar kommer från modern och det andra kommer från fadern. Undantaget är könskromosomerna, X-kromosomen och Y-kromosomen, som sinsemellan är helt olika och ansvarar för de proteiner som reglerar skillnaderna mellan könen. De vanliga kromosomerna, som inte är könskromosomer kallas autosomer. I ett autosomalt DNA-test undersöker man alltså kromosomerna 1-22.

Enligt Tabell 1 har människan drygt 30.000 olika gener. Vi har alltså två versioner, alleler, av varje gen. De två allelerna bildar en persons genotyp. Ofta är en av allelerna dominant och den andra recessiv, vilket gör att bara en karakteristisk egenskap, fenotyp, visar sig.

Kromosom	Antal gener	Antal baspar (miljoner)
1	2968	245
2	2288	243
3	2032	199
4	1297	191
5	1643	181
6	1963	171
7	1443	159
8	1127	146
9	1299	138
10	1440	135
11	2093	134
12	1652	132
13	748	114
14	1098	106
15	1122	100
16	1098	89
17	1576	79
18	766	76
19	1454	64
20	927	62
21	303	47
22	288	49
X	1184	155
Y	231	58
Totalt	32040	3073

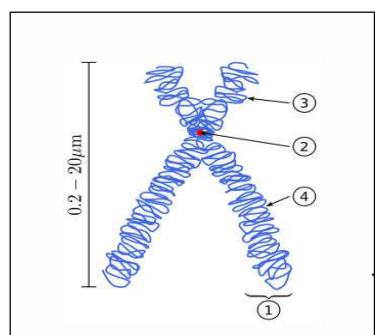
Tabell 1. Antal gener och baspar per kromosom.

Celldelning

Det finns en gräns för hur stor en enskild cell kan bli och därför måste cellerna dela på sig för att människan skall kunna växa. Endel celler måste förnyas under hela livet. Den vanliga celledelningsprocessen kallas mitos.

Egentligen är det under mitosen som de enskilda kromosomerna kan urskiljas bäst. Mellan celledningarna luckras kromosomerna upp och syns som ett diffust nätverk i cellkärnan. Under celledningen kopierar DNA:et i kromosomerna sig och bildar en x-formad fördubblad kromosom. De båda identiska delarna av den fördubblade kromosomen kallas kromatider och de sitter ihop med en centromer innan de förs till var sin sida av cellen, som delar sig enligt bilden nedan så att två celler identiska med den ursprungliga uppstår.

Kromosomerna avbildas ofta i denna fördubblade x-form, som alltså inte föreställer de båda allelerna i kromosomparet. Det finns två fördubblade kromosomer i varje par i det här skedet av cellcykeln.

- (1) Kromatid
- (2) Centromer

- (3) Kort arm
(4) Lång arm

Bild 3. Delar av en kromosom. Källa: Wikipedia.

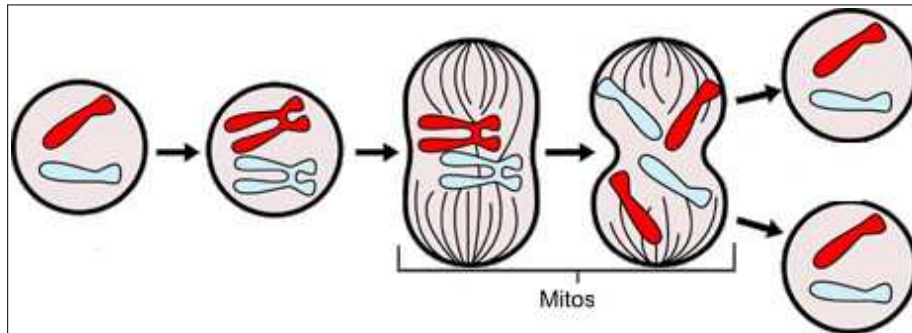

Bild 4. Den vanliga celldelningen. Källa Wikimedia Commons.

För oss släktforskare är den celldelning som sker när det bildas könsceller betydligt intressantare. Det är då fråga om en reduktionsdelning som kallas meios. Meiosen börjar på samma sätt som mitosen genom att kromosomerna fördubblas och lägger sig bredvid varandra. Det är nu det intressanta sker. I det här skedet brister vanligtvis kromatiderna parvis mitt emot varandra på ett eller flera ställen och utbyter avsnitt med varandra. Det här kallas överkorsning eller "crossover" och överkorsningsställena kallas kiasmor eller "crossover points". Genom denna överkorsning bildas två dubbelkromosomer som är kombinationer av de ursprungliga, alltså av dem som man fått av mor och far. Efter detta delas cellen i två celler med en dubbelkromosom av varje slag i. Till sist går dubbelkromosomerna isär och ännu en delning sker, så att vi får 4 könsceller med en ensam rekombinerad kromosom av varje slag.

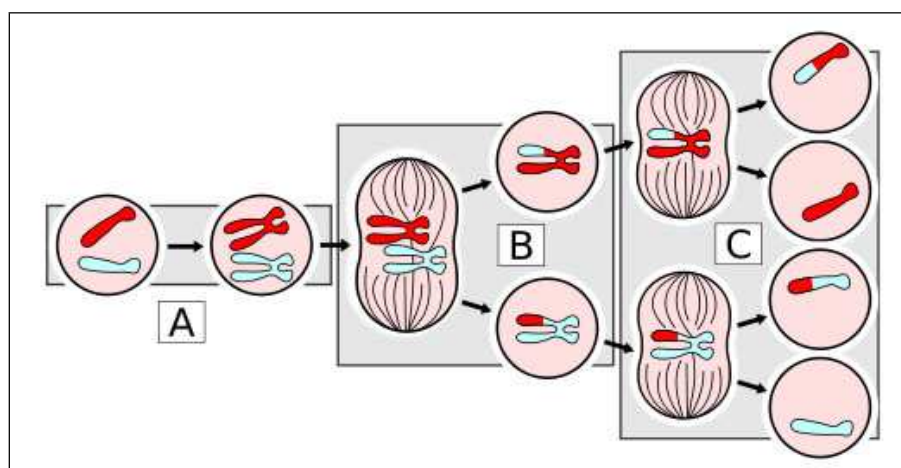

Bild 5. Cellens reduktionsdelning. Källa Wikimedia Commons.

Den här överkorsningen i samband med mitosen är livsviktig för evolutionen. Om den inte skedde skulle alla människor vara så gott som likadana. Man skulle kunna tro att kromosomernas kromatider smälter samman med sitt par på

ett mera homogent sätt med ett utbyte av väldigt korta avsnitt, men faktum är att det bildas överraskande få överkorsningsställen. Det här gör det möjligt att dra nytta av DNA-analyser inom släktforskningen eftersom man verkligen ärver långa, identifierbara avsnitt av sitt DNA från flera generationer bakåt i tiden.

Mutationer

När cellen delar sig uppstår det ibland spontana fel i samband med att DNA-molekylerna fördubblas sig. Kvävebassekvensen inom en gen kan förändras så att koden för proteinet som skall bildas blir en annan. Det här kallas mutationer. Mutationer kan också uppstå på grund av miljöfaktorer som till exempel ultraviolett strålning från solen. Mutationer kan vara positiva eller negativa för människan och ibland har de ingen effekt alls. De är ändå nödvändiga för att evolutionen skall ske. Förekomsten av mutationer kan utnyttjas effektivt inom DNA-släktforskningen.

Olika DNA-test

Y-kromosomen ärvs från far till son utan att någon överkorsning har skett. Den skulle alltså vara helt oförändrad under generationernas lopp om det inte skulle ske någon mutation då och då. I Y-DNA-testerna koncentrerar man sig på att hitta mutationer. Två män som har exakt likadana Y-kromosomer har en gemensam förfader inte så långt tillbaka i tiden, eftersom ingen mutation har hunnit ske. Ju fler olikheter det finns, desto längre bak ligger den gemensamma anfadern.

Mitokondrie-DNA är den arvsmassa som finns i mitokondrierna utanför cellkärnan. Eftersom nästan inga mitokondrier kommer från en spermie till det befruktade ägget så ärver ett barn allt sådant DNA från sin mamma. Mitokondrie-DNA kan därför användas på motsvarande sätt som Y-DNA för att undersöka en persons moderslinje.

I det autosomala DNA-testet, så som FamilyTreeDNA:s FamilyFinder (FF), söker man efter likheter på kromosomerna 1-22 hos de testade personerna. Ifall två personer totalt sett har tillräckligt mycket identiskt DNA och det längsta sammanhängande identiska avsnittet överskrider ett gränsvärde anses personerna vara släkt, alltså ha gemensamma anor någonstans i släktträdet. Eftersom kromosomerna 1-22 ärvs av både far och mor täcker den här analysen alla möjliga släktskap, inte bara faders- eller moderslinjen. I samband med det autosomala DNA-testet undersöks också X-kromosomen. En kvinna får en X-kromosom både av sin mor och sin far, medan en man ärver X-kromosomen av sin mor. Om två personer har gemensamt DNA på X-kromosomen, så reduceras alltså de möjliga rutter, som de kan vara släkt på, en hel del. Det kan inte finnas två män efter varandra i släktkedjan. Vi skall här titta närmare på just det autosomala DNA-testet.

Det autosomala DNA-testet

Över 99 % av vårt DNA är likadant hos alla människor och är således ointressant för oss släktforskare. Den resterande delen, som är och har varit utsatt för mutationer, är den som gör oss olika. Man kan säga att man söker efter likheter bland olikheterna. I det autosomala DNA-provet hos FamilyTreeDNA analyseras 696.800 kvävebaspositioner av totalt 3 miljarder positioner (se Tabell 1), alltså endast ca 0,023 %. De här utvalda baserna finns

på positioner där man vet att det förekommer variationer, sk Single Nucleotide Polymorphism, SNP (kan även kallas snip). Dessa variationer inträffar med 100–300 basers mellanrum i genomet.

Resultatet av DNA-provet kan se ut som den här tabellen, men alltså med ca 700.000 rader:

RSID	CHROMOSOME	POSITION	RESULT
rs4477212	1	82154	AA
rs3094315	1	752566	AG
rs3131972	1	752721	AG
rs12562034	1	768448	GG
rs12124819	1	776546	AA

Tabell 2. Exempel på resultatfilens uppbyggnad.

Där	RSID	är RS-numret för basen (SNP) enligt NIH dbSNP databasen.
	CHROMOSOME	anger vilken kromosom det gäller.
	POSITION	specificerar positionen på kromosomen.
	RESULT	visar de erhållna värdena för allelerna.

Resultatet AA betyder alltså att kvävebasparet på ifrågavarande position är AT på båda kromosomerna. Resultatet AG betyder att den ena kromosomen har basparet AT och den andra GC.

Vi behöver inte själva fundera närmare på det här rådatat, utan testföretaget analyserar resultatet genom att jämföra det med andra personers resultat. Family Finder anser att ett DNA-segment kommer från en gemensam ana ifall det innehåller minst 500 st identiska kvävebaspar i rad och dess längd är minst 1 cM. För att två personer skall anses vara släkt bör det längsta gemensamma segmentet på någon av kromosomerna vara åtminstone 7,69 cM.

Enheten centiMorgan

Nu kommer vi fram till vad man egentligen menar med enheten centiMorgan (cM). Det är inte fråga om en längdenhet i ordets egentliga betydelse, utan ett empiriskt mått på hur sannolikt det är för segmentet i fråga att rekombinera från en generation till nästa, alltså att överkorsning sker på segmentet då könscellerna bildas. På ett segment som är 1 cM är sannolikheten 1% (1/100) att det sker en överkorsning under följande meios. Ett segment på 100 cM borde alltså inte komma vidare odelat till nästa generation, men i praktiken kan det överleva i 1-2 generationer. Man har i det internationella HapMap-projektet undersökt överkorsningar och kunnat fastställa cM-värden längs med människans kromosomer med hjälp av undersökningar av föräldrars och deras barns DNA. Egentligen gäller cM-begreppet sannolikheten att det sker en överkorsning mellan två närliggande gener på kromosomen och definitionen av centiMorgan fungerar entydigt bara för värden under 50. Detta förklarar att vi inom DNA-släktforskningen erhåller onaturligt stora värden på de gemensamma segmenten, då vi okritiskt adderar många små värden. Trots allt fungerar tillämpningen ändå bra för våra syften och cM-värden används både för att beskriva mängden av gemensamt DNA och längden på de enskilda gemensamma segmenten.

Tabell 3 visar det totala cM-värdet per kromosom. De skilda testföretagen använder en aning olika värden.

Det totala cM-värdet för kromosomerna 1-22 är 3383 enligt FTDNA. Det här betyder att det sker ungefär 34 överkorsningar sammanlagt på de 22 kromosomerna från en generation till en annan. Alltså endast ett fåtal per kromosom och ibland ingen alls, särskilt på de kortaste kromosomerna. Man ärver alltså långa sammanhängande block av sina far- och morföräldrars DNA. Samtidigt betyder det här att någon anas DNA kan falla bort helt och hållet efter bara några generationer, medan andra kan hänga med överraskande länge. Då uppstår den filosofiska frågan vem som egentligen är ens förfäder. Kan man kalla en person som inte alls bidrar till ens genetiska sammansättning för ens ana?

Kromosom	FTDNA	GedMatch	23andMe
1	267	282	284
2	253	264	269
3	219	224	223
4	207	214	214
5	200	209	204
6	189	194	192
7	181	187	187
8	162	169	168
9	160	167	166
10	176	174	181
11	156	161	158
12	167	176	175
13	126	132	126
14	112	125	119
15	118	132	141
16	132	134	134
17	124	137	128
18	119	130	117
19	99	111	108
20	104	115	108
21	59	70	63
22	53	79	73
X	196	196	182
Totalt utan X	3383	3586	3538
Totalt med X	3579	3782	3720

Tabell 3. De sammanlagda cM-värdena per kromosom enligt olika testföretag. Källa: <https://isogg.org/wiki/CentiMorgan>

Hur mycket gemensamt DNA har man?

I teorin halveras DNA:t från en ana för varje generation. Ett barn får det ena exemplaret av varje autosomala kromosom från sin mor och det andra från sin far, så såtillvida stämmer resonemanget. Men egentligen får barnet en blandning av farfars och farmors DNA från fadern och en kombination av morfars och mormors DNA från modern, och här är det inte nödvändigtvis 25% av varje, så det blir ojämnt från början.

Ett faktum som krånglar till tolkningen av de autosomala DNA-testerna är det att man med dagens testmetoder inte kan skilja på den kromosom man fått av sin far och den som man fått av sin mor. De behandlas som en enda kromosom, vilket t ex betyder att man inte vet om ett släktskap ligger på moders- eller faderslinjen. Det räcker att kvävebasen (A, T, G, C) är lika på någondera kromosomen. Det blir då inte heller någon skillnad på om man har lika på båda

kromosomerna eller bara på den ena. Ett barn kommer att ha 3383 cM identiskt med sin förälder på de autosomala kromosomerna, vilket är det maximala värdet enligt tabellen ovan. Två enäggstvillingar får samma värde fastän de i verkligheten har dubbelt mera gemensamt DNA med varandra.

Två syskon har i medeltal också omkring 3383 cM gemensamt DNA, av vilket 25 % består av helidentiskt dna, där allelerna på de båda kromosomerna är identiska. Detta beaktas endast enkelt i analysen, vilket leder till att syskonen i testresultaten har omkring 2537 cM gemensamt DNA.

Eftersom det gemensamma DNA:t halveras för varje släktsteg, så kommer ett syskonbarn att ha hälften av 3383 cM, alltså 1692 cM, gemensamt med sin förälders syskon. För två kusiner blir resultatet på motsvarande sätt 846 cM. Kolumn 2 i tabell 4 visar den teoretiska mängden gemensamt DNA för olika grader av släktskap.

I praktiken spelar slumpen i samband med överkorsningen av kromosomerna en stor roll. Den tredje kolumnen i tabellen ger en uppfattning om hur mycket det gemensamma DNA:t kan variera på basen av insamlat material från över 25 000 kända släktskap.

Släktskap	Delat DNA, teoretiskt värde [cM] ¹⁾	Konstaterad variation av delat DNA [cM] ²⁾	Konstaterat medeltal av längsta gemensamma segment [cM] ²⁾	Konstaterad variation av längsta gemensamma segment [cM] ²⁾	Sannolikhet för DNA-träff [%] ⁴⁾	Förväntat antal kusiner ⁴⁾	Förväntat antal upptäckbara kusiner
Barn	3383	3330 – 3720			100		
Syskon	2537	2209 – 3384 ³⁾			100		
Halvsyskon	1692	1317 – 2312	127	62 – 254	100		
Syskonbarn	1692	1349 – 2175	126	40 – 254	100		
Barnbarn	1692	1156 – 2311	170	82 – 282	100		
Kusin	846	553 – 1225	83	41 – 306	100	7,5	7,5
2:a kusin	212	46 – 515	49	16 – 282	100	38	38
3:e kusin	53	0 – 217	30	0 – 135	90	190	171
4:e kusin	13	0 – 127			46	940	432
5:e kusin	3,3	0 – 94			15	4700	705
6:e kusin	0,82	0 – 86			4,1	23000	943
7:e kusin	0,21	0 – 57			1,1	120000	1320
8:e kusin	0,05	0 – 50			0,24	590000	1416

1) Sammanlagt identiskt DNA på kromosomerna 1-22.

2) Blaine T. Bettinger, *The Shared cM Project*.

3) Det höga värdet vid övre gränsen gäller för enäggstvillingar.

4) Henn et al (2012): *Cryptic distant relatives are common in both isolated and cosmopolitan genetic samples*.

Tabell 4. Delat DNA och en uppskattning av DNA-träffarnas släktskapsfördelning.

Såsom tidigare konstaterats, kan speciellt de kortare kromosomerna ärvas utan att någon överkorsning sker. Då kommer förälder och barn att ha hela kromosomen identisk och det gemensamma segmentets längd blir längden på ifrågavarande kromosom. Ju flera släktsteg det är mellan två personer desto flera gånger har det skett överkorsningar på kromosomerna och det längsta gemensamma DNA-segmentet har blivit allt kortare. I kolumnerna 4 och 5 i tabell 4 ser man hur längden på det längsta gemensamma segmentet blir kortare då släktavståndet ökar. Intressant är ändå att konstatera att i något fall har två 2:a kusiner (småkusiner) tydligen ärvt kromosom 1 (längd 282 cM i GedMatch, se tabell 3) i oförändrad form från sin gemensamma ana.

Eftersom två 3:e kusiner inte nödvändigtvis delar gemensamt DNA överhuvudtaget, så kan släktskapet inte alltid upptäckas. Detsamma gäller följdaktligen också mera avlägsna släktingar. Kolumn 6 i tabell 4 visar hur stor möjligheten är att en viss släkting kan upptäckas med ett autosomalt DNA-test, baserat på matematiska simuleringar. Ett specifikt släktskap, där den gemensamma anan ligger 6 generationer eller längre bakåt i tiden, är ganska svårt att konstatera. De flesta som har gjort ett test har säkert blivit överraskade då de fått listan med namnen på sina dna-släktingar. Man har i många fall utrett slakten 6-8 generationer bakåt, ända till 1700-talets början, men får nu ändå en lista på kanske flera tusen helt okända personer från främmande orter, som skall vara släktingar. I värsta fall hittar man inget bekant namn överhuvudtaget. Är det något fel, tänker många. Genom att studera vidare i tabell 4 kan man kanske förstå saken lite bättre. Den nästsista kolumnen visar antalet kusiner av olika grad som man förväntas ha. De här siffrorna varierar en hel del beroende på vilket geografiskt område man betraktar. Krig och farsoter har inverkat på befolkningsutvecklingen, men man får ändå en insikt i storleksordningen. Om man kombinerar sannolikheten för att man delar DNA med en avlägsen kusin med antalet kusiner, så får man antalet upptäckbara kusiner. I den sista kolumnen i tabellen ser man att trots att chansen att man delar tillräckligt DNA med en specifik avlägsen kusin är liten, så finns det så många av dessa avlägsna släktingar att ett stort antal av dem ändå kommer att dyka upp i listan med DNA-träffar.

Hur hitta släktskapet?

För de flesta av släktingarna från DNA-testet gäller att den gemensamma anan ligger längre bak i tiden än man kan komma med hjälp av de skriftliga källorna. En del av träffarna är ändå så pass nära släkt att släktskapet kan hittas.

Den sammanlagda mängden gemensamt DNA som man delar med sin DNA-släkting och längden på det längsta gemensamma segmentet ger en fingervisning om hur nära släktskapet kan ligga. Här i Finland har vi en begränsad genpool och är ofta släkt med varandra på flera olika sätt. Eftersom det gemensamma DNA:t då kommer från många släktgrenar, kan det bli mera än det närmaste släktskapet skulle förutsätta. Då kan längden på de gemensamma segmenten ge bättre information. Med nära släktingar har man ofta flera långa gemensamma segment. Har man bara ett någorlunda långt identiskt segment och resten är relativt korta, ligger den gemensamma anan längre bak i tiden.

För att det skall vara möjligt hitta kopplingen till sina DNA-träffar är det viktigt att man lägger ut sitt släktträd med datum och orter, så att DNA-släktingarna kan jämföra sina anor. Genom att söka identiska kromosomsegment hos flera träffar, kan man ibland gruppera släktingarna till olika släktgrenar och därmed komma vidare. Listan på gemensamma träffar med någon specifik DNA-släkting kan också ge värdefulla ledtrådar. Trots att släktforskning med hjälp av DNA-test kräver en hel del uthållighet och logiskt tänkande kan man till slut hitta mycket intressanta kopplingar. Har man någon okänd fader bland anorna, kan ett DNA-test vara helt avgörande för att lösa fallet.

BORGÅNEJDENS SLÄKT- OCH BYGDEFORSKARE RF

VERKSAMHETSBERÄTTELSE FÖR VERKSAMHETSÅRET 2016

Styrelsen under året

Styrelsens konstituerande möte hölls den 31 mars varvid styrelsen fick följande sammansättning:

Inga-Lill Svedberg, ordförande

Christoffer Sundberg, viceordförande

Helena Kesävaara, sekreterare

Yngve Fredriksson, kassör

Lars J W Holm och Marita Grönholm, medlemmar

Annika Fredriksson och Henrik Grönholm, suppleanter

Styrelsen har sammanträtt 6 gånger

Verksamhetsgranskare

Gunnevi Andersson och Barbara Jacobsson

Suppleanter Linnea Dahlgren och Göran Pettersson

Verksamhet

Föreningens sextonde verksamhetsår har fortsatt som föregående år med medlemskvällar och exkursioner. Föreningens bibliotek finns på huvudbiblioteket i Borgå. Bibliotekarie har Barbara Jacobsson varit. Klippboken, som sporadiskt finns med på medlemskvällarna, har sköts av Ulli Gabrielsson. Föreningens webmaster har varit Lars J W Holm. Föreningen har en egen websida på adressen www.bsbf.net och en egen Facebook-sida.

Medlemskvällar

Medlemskvällarna har hållits i Kulturföreningen Grands lokaler. Om medlemskvällarna och annan verksamhet har medlemmarna fått information i form av infoblad samt på hemsidan och i tidningen Östnyland, i "Föreningar", dessutom årsmötesinformation med e-post eller brev.

- 28.1. Släktforsknings "help desk" – rådgivning och diskussion om aktuella ärenden (15 deltagare)
- 18.2. "Kyrkliga förrättningar på 1700- och 1800-talet /prosten Christer Åberg (20 deltagare)
- 31.3. Årsmöte
"Släktforskning och lagparagraferna" / vicehäradshövding Johan Ståhl (19 deltagare)
- 28.4. "Borgånejdens släkt- och bygdeforskare 15 år – en tillbakablick" / Ulli Gabrielsson (18 deltagare)
- 29.9. "Hjälpande händer och fallgropar – hur jag sammanställde en hembygdshistorisk fotobok om Finnby och Teisala" /Bjarne Andersson (16 deltagare)
- 24.11. "Folket i Pellinge före 1950" /Stig Andersson. Föreningen bjöd på glögg och tårter (25 deltagare)

Exkursioner

- 28.5. Vårutfärd till Sibbo – Sibbo gamla kyrka, jordbruksmuseet och Sibbesgården (20 deltagare; 13 från Borgå och 7 från Lovisa)

27.10. Besök på Genealogiska Samfundets bibliotek i Helsingfors (13 deltagare)

Övrig verksamhet

8-9.10. Föreningen deltog i "Kuulutko sukuuni" tillställningen i Vanda
Föreningen gav ut "Årsboken 2015"

Understöd

Föreningen har erhållit 500 € i understöd från Aktiastiftelsen för verksamheten.

Erhållna gåvor och litteratur:

- "En bok om generationerna före mig" av Björn Österman
- "Två byar norr om Borgå; En fotobok om Finnby och Teisala" av
Bjarne Andersson
- Finlands svenska kommuner del I (Nylands och Kymmene län) av
Marita Högström
- "Farmor Anna Bergs släkt, tillägg till boken Kära slakten" av Linnéa
Lindfors
- Några antavlor av Maria Olkkola
- Föreningen har inköpt Genealogiska Samfundet i Finlands skrift
"Hyvä henkilötietojen hallinta sukututkimuksessa"

Dessutom har följande tidskrifter erhållits:

- Genealogiska Samfundets tidskrift Genos
- Finlands svenska hembygdsförbunds tidskrift Hembygden
- Vasa släkt- och bygdeforskare rf:s medlemsblad Släktspejaren
- Svenska Folkskolans vänners tidskrifter Magasinet och Kalendern
2016
- Jakobstadsnejdens släkt-och bygdeforskare rf:s tidskrift Släkt och
bygd

- Sällskapet för släkt- och hembygdsforskning i Hangö rf:s medlemsblad
- Helsingfors släktforskares medlemsblad Släktforskaren
- Sibbo hembygdsförening rf:s informationsblad Hembrygden
- Nylands svenska hembygds- och museiförbund rf:s tidskrift Nyländsk hembygd
- LRF Medias tidskrift Släkthistoria/ Inga – Lill Svedberg
- Sukuseurojen liittos tidskrift Sukuviesti/ Lars Holm
- Lahden Seudun Sukututkijat ry:s medlemsblad Sukuset /Lars Holm

Forskningsutrymmen och egendom

Föreningens mikrokort- och mikrofilmläsapparater samt mikrokort, böcker och tidskrifter finns i huvudbiblioteket i Borgå. Apparaterna har enligt föreningens bokföringshäfte besökts 21 persongångar av 10 olika personer sammanlagt 34 timmar.

Forskningsförfrågningar

Förfrågningar har kommit till föreningen om olika släkter. Föreningen har hjälpt efter bästa förmåga.

Medlemmar

Medlemmarnas antal 31.12.2016 uppgick till 80 personer. Föreningen har fått 7 nya medlemmar och 2 medlemmar har avgått. Medlemsavgiften för år 2016 har varit 25 €.

Föreningen är medlem i Genealogiska Samfundet i Finland och i Finlands svenska hembygdsförbund. Föreningens styrelsemedlem Lars J W Holm var

under året styrelsemedlem i Genealogiska Samfundet i Finland och i Finlands släkthistoriska förening, samt ordförande för Calamnius släktförening rf.

Inga – Lill Svedberg

ordförande

Helena Kesävaara

sekreterare

VERKSAMHETSPLAN 2017

26.1. Föreningsmöte; Fagerstad/Fagersta – Anne-mi Ahlberg

16.2. Föreningsmöte; Borgå museums museidirektör Marina Catani berättar om kommande utställningar och presenterar sig.

9.3. Föreningen besöker Veteranrummet.

30.3. Årsmöte – Boken om Lovisanejdens skärgård - Bo-Gunnar Blomqvist

20.4. Föreningsmöte; Hur jag forskar i soldater i släkten? – Genealog, fil.mag. Peter Ragnvaldsson

Maj Vårutfärd (datum och plats meddelas senare) – Lovisanejdens släktforskare

September Föreningsmöte med föredrag

Oktober Föreningsmöte eller exkursion
Föreningen deltar i "Kuulutko sukuuni" mässan i Vanda den 7-8 oktober

November Föreningsmöte med föredrag – glögg, jultårter och pepparkakor

Förbundsmöten

